

Przełamanie zamkniętego kwartału. Nowe formy architektury mieszkaniowej w mieście na przykładzie realizacji w Madrycie

Breaking the Closed Quarter. New Forms of Housing Architecture in the City Exemplified by Two Implementations in Madrid

Architektura modernistyczna aspirowała do kształtowania zmian społecznych, chciała zwiększyć komfort zamieszkiwania jak i stanowić nowe trendy. Dzisiejsza architektura bardziej wsłuchuje się w bieżące tendencje społeczne, stara się do nich dostosować. Mieszkania w obiektach wielorodzinnych są projektowane nie na stałe – a więc dla każdego indywidualnie, wręcz z uwzględnieniem różnych etapów i stylów życia. Takie zróżnicowanie sprawia, że wszystkie razem stanowią – jako budynek – przestrzeń uniwersalną, łączącą ludzi w różnym wieku, o odmiennym pochodzeniu i wykształceniu. Te idee przeciwstawiają się zjawisku gettyzacji. Generalna zasada otwartości zakłada, by architektura była coraz bliższa autentycznym, ludzkim potrzebom. Co więcej – by wyprzedzała potrzeby potencjalne. Idee tak pojętej architektury w dużym stopniu uwzględniają czynniki psychologiczne i socjologiczne. Cechy te szczególnie widoczne są w eksperymentalnej architekturze, którą praktykują holenderscy architekci z pracowni MVRDV, autorzy budynków Mirador i Celosía w Madrycie.

Empresa Municipal de la Vivienda y Suelo del Ayuntamiento de Madrid (Miejskie Przedsiębiorstwo Mieszkania i Ziemi w Madrycie) – wpływowy gracz w sektorze budowlanym – był promotorem dyskusji nad jakością hiszpańskiej architektury mieszkaniowej. Znanych hiszpańskich architektów poproszono o zaproponowanie zagranicznej pracowni architektonicznej, którą warto byłoby zaprosić do współpracy przy tworzeniu budynków mieszkalnych w nowych dzielnicach Madrytu. Ostatecznie do współpracy nad wspólnym projektem wybrano holenderską pracownię architektoniczną MVRDV, którą wskazała Blanca Lleó¹ (Ona też wystąpiła w roli nadzorującego projekt lokalnego architekta.)

Właśnie jednym z takich nowych przedmieść mieszkaniowych usytuowanym na północno-wschodnich obrzeżach Madrytu jest Sanchinarro. Otoczone drogami szybkiego ruchu, stanowi przedpole widokowe dla pasma górskiego Guadarrama. Jest to obszar zaprojektowany głównie z myślą o zabudowie mieszkaniowej, naj-

The aspiration of modernistic architecture was to shape social changes, to increase the comfort of residence as well as to set new trends. Today's architecture listens attentively to current social tendencies and tries to adjust itself to them. Flats in multifamily objects are designed temporarily – individually for everyone, taking various stages and styles of life into consideration. Such diversity makes them all form – as a building – a universal space joining people at various ages, of different origins and with different educational backgrounds. These ideas oppose the phenomenon of ghettoization. According to the general principle of openness, architecture should get closer and closer to authentic human needs; what is more, it ought to remain ahead of potential needs. The ideas of such an image of architecture allow for psychological and sociological factors to a large extent. These features can be clearly seen in experimental architecture practised by the Dutch architects of the MVRDV studio, the authors of the Mirador and Celosía buildings in Madrid.

Empresa Municipal de la Vivienda y Suelo del Ayuntamiento de Madrid (Municipal Company for Residence and Earth in Madrid) – an influential player in the construction sector – supervised a discussion on the quality of Spanish housing architecture. Some well-known Spanish architects were asked to suggest a foreign architectural studio which could be invited to cooperate on the creation of some residential buildings in Madrid's new districts. Eventually, the Dutch architectural studio MVRDV was selected to collaborate on the design. It was chosen by Blanca Lleó who also acted as a supervising local architect.

One of such new residential suburbs situated on the north-eastern outskirts of Madrid is Sanchinarro. Surrounded by fast lanes, it makes a scenic foreland for the mountain range of Guadarrama. This area was designed mainly for the sake of

częściej w formie popularnego w Hiszpanii tzw. kwartału zamkniętego. Problem architektury w Sanchinarro polega na uniformizacji i klaustrofobii „morza sześciokondygnacyjnych bloków”. Architekci diagnozują dwa sposoby ucieczki od zastanej sytuacji. Pierwszy sposób został zastosowany przy budynku Mirador. Podniesiono do pionu kwartał zabudowy, oferując na 12-tej kondygnacji wspólny „dziedziniec w powietrzu”. Drugi sposób ucieczki został stworzony przez „otwarcie” bloku Celosía na wszystkich kondygnacjach. Budynek nazwany: Mirador² (tzn. hiszp.: okno wykuszowe; weranda; balkon oszklony; krużganek; taras widokowy; miejsce z pięknym widokiem; obserwator; widz)³ jest pierwszym wspólnym projektem pracowni MVRDV i Blanca Lleó Asosiados. Budynek jest jednym z najbardziej innowacyjnych w Hiszpanii rozwiązań budynków wielorodzinnych i był wyróżniony kilkoma nagrodami oraz pokazywany na wielu wystawach zagranicznych. Mirador otrzymał pierwszą nagrodę XX awards Urbanism, Architecture and Public Works. City Hall of Madrid w 2005 roku. Był też finalistą FAD Awards w 2006 roku. Został wybrany na VIII Biennial of Spanish Architecture w 2005 roku. Mirador jest mieszanym typem bloku mieszkalnego, klatkowo-korytarzowego, o wysokości 63 metrów (21 kondygnacji), mieszczącym 156 jednostek mieszkaniowych w kilku typach i wielkościach. Jego bryła składa się z 9 różno-materiałowych i różno-kolorowych bloków otaczających wielki prostokątny otwór, pustą przestrzeń (rodzaj zawieszony w powietrzu dziedzińca). Każdy z 9 bloków posiada niepowtarzalną kombinację rozplanowania mieszkań, co zostało odzwierciedlone w podziale elewacji. Trzy bloki są obłożone kamieniem, trzy betonem i trzy płytami elewacyjnymi. Zastosowano kod kolorystyczny, według którego przestrzenie wyróżnione kolorem czerwonym oznaczają przestrzeń komunikacyjną. Z kolei ta „wielka dziura” w budynku to bardzo charakterystyczny taras widokowy, wspólna przestrzeń o powierzchni 550 m², z wejściami zlokalizowanymi na 12 piętrze. Taras posiada schronienie przed wiatrem, czyli zatopiony w podłożu obszar do siedzenia („ławki” na planie koła), zaakcentowany czerwonym kolorem. Z tak zlokalizowanego punktu obserwacyjnego rozciąga się widok niemal w każdym kierunku. Dobrze widać zarówno 4 wieże Business Area, nowoczesnej biznesowej dzielnicy Madrytu, jak i Góry Guadarrama. Budynek ten pełni w swojej dzielnicy nie tylko funkcje dominanty wysokościowej, ale dodatkowo przez swoją rzeźbiarską formę stanowi swoisty punkt odniesienia dla mieszkańców i przyciąga do Sanchinarro rzeszę turystów. [il. 1, 2, 3, 4, 5, 6]⁴ Drugim owocem współpracy holenderskich i hiszpańskich architektów jest budynek nazwany: Celosía⁵ (tzn. hiszp.: żaluzja; tłumaczone też luźno jako: szachownica⁶, krata⁷). Budynek często żartobliwie nazywany jest w prasie szwajcarskim serem⁸ lub szachownicą, gdzie pola pełne sąsiadują z pustymi. Czworoboczny blok miejskiej zabudowy z dużym dziedzińcem w środku, zbudowany jest z 30 mniejszych bloków (każdy wysoki na 5,52 m) postawionych na sobie w układzie mijankowym, niczym cegły lub skrzynki. Pomiędzy klockowatymi kubaturami, na różnych poziomach pozostawiono wolne prześwit, które pełnią funkcję otworów doprowadzających do dziedzińca światło słoneczne oraz wiatr zapewniający cyrkulację świeżego powietrza. Same prześwit również pełnią rolę patio, ale na mniejszą skalę, są przestrzenią pół-wspólną dla mieszkańców 4 mieszkań. Od strony tych prześwitów umieszczono drzwi wejściowe do mieszkań. W zamyśle projektantów sprzyja to kontaktom międzysąsiedzkim, daje miejsce gdzie mogą się spotkać leżąc na leżakach, pijąc kawę lub podziwiając rozlegający się z wysokości widok na dalsze sąsiedztwo i krajobraz górski. Ten wielki blok socjalny został podzielony na 146 mieszkań o zróżnic-

housing, usually in the form of the popular Spanish closed quarter. The problem of architecture in Sanchinarro consists in the uniformization and claustrophobia of “the sea of six-storey blocks of flats”. Architects diagnose two ways of escaping from the existing situation. One of them was applied in the Mirador building. A quarter of buildings was raised to the perpendicular, and a shared “courtyard in the air” was offered on the 12th storey. The other way of escaping was created by “opening” the Celosía block of flats on all the storeys.

The building named Mirador (in Spanish: bay window; veranda; glazed-in balcony; cloister; view terrace; place with a beautiful view; observer; spectator) is the first shared design by the MVRDV studio and Blanca Lleó Asosiados. This object is one of the most innovative solutions of multifamily buildings in Spain which has received several awards and has been presented at many foreign exhibitions. Mirador was given the first prize XX awards Urbanism, Architecture and Public Works. City Hall of Madrid in 2005. It was also the finalist of FAD Awards in 2006. It was selected for VIII Biennial of Spanish Architecture in 2005. Mirador is a mixed type of a staircase-corridor block of flats, 63 metres (21 storeys) tall, having 156 residential units in several types and sizes. It consists of nine blocks constructed of various materials and in various colours surrounding a huge rectangular opening, an empty space (a kind of a courtyard suspended in the air). Each of the nine blocks has got a unique combination of flat plans which is reflected in the division of the elevations. Three blocks are covered with stone, three with concrete, and three with elevation tiles. A colour code was used: red spaces mean communication. The “large hole” in the building is a very characteristic view terrace, a shared space covering 550 m², with entrances located on the 12th floor. The terrace has got a shelter from the wind – a seating area (“benches” on the plan of a circle) immersed in the floor and accented with red. Views in almost every direction spread out from this vantage point. One can easily see the four towers of Business Area, a modern district of Madrid, and the Guadarrama Mountains as well. In its district, the building fulfills the functions of a high altitude dominant feature and makes a landmark for the inhabitants. Its sculptural form attracts crowds of tourists to Sanchinarro. [il. 1, 2, 3, 4, 5, 6]

Another fruit of the cooperation between the Dutch and Spanish architects is a building named Celosía (in Spanish: sunblind; also chessboard, bar). This building is often humorously called Swiss cheese or chessboard where black squares neighbour on white ones. A quadrilateral block of urban buildings with a big courtyard in the centre is built of 30 smaller blocks (each 5.52 m tall) set on each other in a turnout arrangement just like bricks or boxes. On different levels between the blocks, free clearances were left which fulfill the function of openings connecting the sunlight and the wind, guaranteeing the circulation of the fresh air, to the courtyard. The clearances themselves also play the role of a patio but on a smaller scale – they make a semi-shared space for the residents of four flats. The doors to the flats are set from the clearance side. In the designers' opinion, it is conducive to contacts among the dwellers and creates a place where they can meet, lie in their deckchairs, drink their coffee or admire the view of the farther neighbourhood and the moun-

wanej wielkości i rozplanowaniu, najczęściej jedno, dwu i trzy pokojowych. Na parterze znajduje się 6 lokali usługowych, a dwukondygnacyjny parking podziemny przewiduje miejsca dla 165 samochodów. Budynek ma czytelną strukturę, jest klatkowcem, a jego charakterystyczna forma podkreślona została przez minimalistyczne potraktowanie materiałów wykończeniowych, które ograniczają się do betonu. Betonowe ściany pozostawiono w surowym stanie, jedynie od środka je otynkowano. Gładkość nadana elewacjom została stworzona przez pokrycie ich warstwą poliuretanu, który odbijając światło, sprawia, że całość migocze w słońcu. 30 bloków zostało wykonanych z lanego na budowie betonu, a powtarzalność modułów sprawiła, że do ścian można było wykorzystać te same formy, co przyczyniło się do obniżenia kosztów budowy. W tanim budownictwie ważna jest szybkość i prostota wykonywanych prac, zatem powtarzalny układ identycznych okien, biegnących od podłogi do sufitu ułatwił pracę. Okna zaprojektowano z możliwością użycia przesłony od słońca. Zapewniono też krzyżowe przewietrzanie każdego mieszkania dzięki oknom umieszczonym w dwóch lub trzech fasadach, tym samym dając mieszkańcom widoki na co najmniej dwie strony. Zastosowano również panele słoneczne, które pokrywają całą powierzchnię dachu. Podgrzewają one wodę w budynku i pozwalają na spore oszczędności energetyczne. [il. 7, 8, 9]⁹

Oba omawiane budynki znajdują się w niewielkiej odległości od siebie, mają podobne sąsiedztwo. Stworzone zostały w tym samym kontekście, wśród wielkogabarytowej zabudowy kwartałowej. Odwołują się jednak do kontekstu w inny sposób. Budynki są bardziej powiązane z miastem traktowanym całościowo niż z najbliższym otoczeniem. Choć i tu należy odrębnie oceniać te powiązania w przypadku budynku Mirador i w przypadku budynku Celosía. Mirador z wielu powodów przeciwstawia się kształtowi otoczenia. Dominuje nad nim wysokością, po drugie nie odnosi się materiałowo ani kolorystycznie do żadnego budynku obok. Widać, że świadomie ma się wyróżniać bryłą i górować nad sąsiednią zabudową. Projektanci krytycznie podchodzą do sposobu kształtowania zabudowy w tej części Madrytu. Wręcz drwią z monotonicznie kształtowanych zamkniętych kwartałów. Przedstawiają swoje propozycje nowych form otwartych kwartałów, którymi pragną poruszyć odbiorców. Tworzyć eksperymentalną przestrzeń chcą przekonać innych architektów do podążania ich śladem. Ich projekt należy uznać za świadomą koncepcję, która rozumie kontekst, wynika z jego analizy i nie pozostaje obojętna wobec urbanistycznej propozycji planistów.

Literatura / Literature:

- Alexander Christopher, Język wzorców, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008, tłum.: Aleksandra Kaczanowska, Karolina Maliszewska, Małgorzata Trzebiatowska
 - Idem Robert, Czego uczą nas alternatywne formy kształtowania środowiska mieszkaniowego? Środowisko mieszkaniowe/ Housing environment 7/2009, Wydawnictwo Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego W.A. P.K.
 - Ingarden Roman, Studia z estetyki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1966
 - Krenz Jacek, Architektura znaczeń, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 1997
 - Lleó Blanca, Informe habitar, wyd. EMVS de Ayuntamiento de Madrid,
 - Lleó Blanca, Sueño de habitar, wyd. Editorial Gustavo Gili, SA, Barcelona 2005
 - Szolginia Witold, Estetyka miasta., wyd. Arkady, Warszawa 1981
 - Tatarkiewicz Władysław, Dzieje sześciu pojęć., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988
 - Welsch Wolfgang, Nasza postmodernistyczna moderna., Warszawa 1998
- Strony internetowe (odsłony z dnia 10.07.2010 r.) / Websites (of 10 July 2010):
<http://www.esmadrid.com/en/portal.do?TR=C&IDR=596>
http://www.elpais.com/articulo/cultura/vivienda/toda/vida/existe/elpepucul/20061201elpepicul_10/Tes
http://bryla.gazetadom.pl/bryla/1,85298,6921698,Podziurawiony_blok_od_MVRDV_w_Madrycie.html
www.mrvrdv.nl
www.blancalleo.net
<http://www.archined.nl/nieuws/mrvrdv-in-madrid/>

tainous landscape. This large social block was divided into 146 flats of various sizes and plans, usually with one, two and three rooms. The ground floor has got six business premises, while a two-storey underground car park has got spaces for 165 cars. The structure of the building is readable – it is a staircase construction. Its characteristic form was emphasized by the minimalist treatment of finishing materials confined to concrete. The concrete walls were left austere – they were plastered from the inside only. The smoothness of the elevations results from covering them with a layer of polyurethane which reflects the light and makes the whole twinkle in the sun. Thirty blocks were made of concrete cast on site, while the repeatability of the modules facilitated the application of the same forms for the walls which lowered the costs of construction. The quickness and simplicity of work counts in cheap building, therefore the repeatable layout of identical windows from the floor to the ceiling made it easier. The windows were designed with a possibility of using a sunscreen. Cross ventilation of each flat was ensured owing to windows placed in two or three facades which gave the residents views of at least two sides. Solar panels cover the entire area of the roof. They heat water in the building and clear the way for considerable savings in energy. [ill. 7, 8, 9]

The two buildings stand close to each other and have got a similar neighbourhood. They were constructed in the same context, among quarters of buildings with large limiting outlines. However, they refer to their context in different manners. They are related to the city treated holistically rather than to their nearest surroundings. We should assess these relationships separately in the case of Mirador and in the case of Celosía. For many reasons, Mirador opposes the shape of its surroundings. Its height dominates them without referring to any nearby buildings as far as materials or colours are concerned. One can see that it is expected to be distinguished by its form and to tower over the neighbouring objects. The designers approach the manner of developing this part of Madrid critically. They even mock at the monotonously shaped closed quarters. They present their suggestions of new forms for open quarters trying to move the recipients. Creating an experimental space, they want to talk other architects into following in their footsteps. Their design should be acknowledged as a conscious concept which understands its context, results from an analysis and is not indifferent to the urban planners' proposition.

Przypisy:

- Blanca Lleó jest profesorem Politechniki w Madrycie na Wydziale Architektury. Swoje biuro założyła w 1985 roku. Zajmuje się architekturą mieszkaniową. Jest autorką wielu publikacji naukowych i nagradzanych wielokrotnie projektów.
- Lokalizacja: Hiszpania, Madryt, Sanchinarro, Calle Princesa de Éboli; Przeznaczenie: blok mieszkalny, 156 mieszkań; Oddany do użytku: 2005; Powierzchnia całkowita: 25 393m²; Autorzy: MVRDV, Blanca Lleó Asociados; Konstrukcja: NB35; Inwestor: EMV del Ayuntamiento de Madrid; Współrzędne geograficzne: 40° 29' 15 N 03° 39' 15W; Koszt budowy: 10 890 000 €
- Słownik techniczny polsko-hiszpański, Tadeusz Weroniecki, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 1981, Wydanie II
- Ilustracje – M. Lubelska
- Lokalizacja: Hiszpania, Madryt, Sanchinarro, Calle de Isabel Clara Eugenia; Przeznaczenie: socjalny blok mieszkalny, 146 mieszkań; Oddany do użytku: 2009; Powierzchnia całkowita: 18 000m²; Autorzy: MVRDV, Blanca Lleó Asociados; Konstrukcja: NB35; Inwestor: EMV del Ayuntamiento de Madrid; Współrzędne geograficzne: 40° 29' 13 N 03° 38' 58W; Koszt budowy: 12 600 000 €
- tłumaczone tak na stronie MVRDV: www.mrvrdv.nl
- tłumaczone tak na stronie Blanca Lleó: www.blancalleo.net
- za www.bryla.pl: Wolf pt. „Podziurawiony blok od MVRDV w Madrycie” z dnia 19.08.2009 r. http://bryla.gazetadom.pl/bryla/1,85298,6921698,Podziurawiony_blok_od_MVRDV_w_Madrycie.html
- Ilustracje – M. Lubelska

Endnotes:

- Blanca Lleó is a professor at the Faculty of Architecture, Madrid University of Technology. She opened her studio in 1985. She deals with housing architecture. She is the author of numerous scientific publications and awarded designs.
- Location: Spain, Madrid, Sanchinarro, Calle Princesa de boli; Intended use: block of flats, 156 flats; Implementation: 2005; Total area: 25,393 m²;
- Authors: MVRDV, Blanca Lleó Asociados; Construction: NB35; Investor: EMV del Ayuntamiento de Madrid; Coordinates: 40°29'15N 03°39'15W; Cost of construction: €10,890,000
- Słownik techniczny polsko-hiszpański, Tadeusz Weroniecki, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 1981, 2nd edition
- Illustrations – M. Lubelska
- Location: Spain, Madrid, Sanchinarro, Calle de Isabel Clara Eugenia; Intended use: social block of flats, 146 flats; Implementation: 2009; Total area: 18,000 m²;
- Authors: MVRDV, Blanca Lleó Asociados; Construction: NB35; Investor: EMV del Ayuntamiento de Madrid; Coordinates: 40°29'13N 03°38'58W; Cost of construction: €12,600,000
- translation: www.mrvrdv.nl
- translation: www.blancalleo.net
- according to www.bryla.pl: Wolf entitled “Podziurawiony blok od MVRDV w Madrycie” of 19 August 2009 http://bryla.gazetadom.pl/bryla/1,85298,6921698,Podziurawiony_blok_od_MVRDV_w_Madrycie.html
- Illustrations – M. Lubelska

